

Єдиний внесок на
загальнообов'язкове
державне соціальне
страхування

Зміст

1. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування»
2. Роль і призначення державних цільових фондів.
3. Пенсійний фонд, порядок створення та використання.
4. Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності та витрат, зумовлених народженням і похованням, порядок створення і використання.
5. Особливості нарахування та сплати допомоги з тимчасової непрацездатності ат інших виплат
6. Фонд загальнообов'язкового державного страхування на випадок безробіття, порядок створення та використання (с/р)
7. Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві і професійних захворювань, порядок створення та використання (с/р)

2. Роль і призначення державних цільових фондів

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування – це система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає надання соціального захисту за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати страхових внесків власником або уповноваженим ним органом, громадянами, а також бюджетних та інших джерел, передбачених законом.

Порядок формування коштів цільових страхових фондів, здійснення платежів, терміни сплати внесків регулюються нормативно-правовими актами, що регулюють відносини у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Основними видами загальнообов'язкового державного соціального страхування є:

- пенсійне страхування;
- страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням;
- страхування на випадок безробіття;
- страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності.

Внески на загальнообов'язкове державне соціальне страхування залежно від його виду встановлюються з кожного виду страхування, як правило, на календарний рік у відсотках:

- для роботодавців – до сум фактичних витрат на оплату праці та інших виплат найманим працівникам, які підлягають обкладенню прибутковим податком;
- для фізичних осіб – до сум оподаткованого доходу (прибутку).

Внески на загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійних захворювань сплачує виключно роботодавець.

3. Пенсійний фонд, порядок створення та використання

Відповідно до Закону України «Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування» від 26.06.1997 р. №400/97- ВР із наступними змінами і доповненнями та Закону України «Про обов'язкове державне соціальне страхування» №1058-4 від 09.07.2003 р. визначається порядок стягування і використання збору на обов'язкове державне пенсійне страхування.

Пенсійний фонд України як самостійна фінансова структура був створений у 1991 році для виконання Закону України "Про пенсійне забезпечення". Він сформований задля забезпечення пенсійного страхування. До основних завдань Пенсійного фонду належать: забезпечення виплат пенсій громадянам України, які мають право на її одержання, збір та акумуляція внесків, призначених для пенсійного забезпечення та виплати допомоги; фінансування загальнодержавного й регіональних програм соціальної підтримки пенсіонерів, інвалідів та інших категорій населення; організація виплат пенсій громадянам, які виїхали за межі України.

Фонд має право займатися комерційною діяльністю, пов'язаною з інвестуванням в цінні папери та депозити комерційних банків. Йому дозволяється брати участь у заснуванні підприємств і вкладенні фінансових ресурсів до їх капіталів. Фонд може проводити грошово-речові лотереї та здійснювати благодійні заходи.

Доходи Пенсійного фонду формуються за рахунок двох основних джерел: обов'язкових внесків підприємств, установ і громадян, коштів державного бюджету. Частина коштів надходить за рахунок капіталізації (вклади в комерційні структури) тимчасово вільних коштів. Крім того, Фонд мобілізує добровільні внески юридичних осіб, доходи від фінансових санкцій. За потреби він може брати кредити банків.

Переважна частина доходів фонду - це власні доходи, становлять близько 90% усіх надходжень. У структурі власних надходжень більше 80% складають обов'язкові внески суб'єктів підприємницької діяльності - встановлені законодавством України відрахування підприємств, бюджетних та громадських установ до Пенсійного фонду. Їх розмір залежить від суми витрат на оплату праці, що виплачується працівникам.

До переданих доходів фонду належать кошти, що передаються з державного та місцевого бюджетів, а також із державних цільових фондів. До них, зокрема, належать цільові надходження державного бюджету на виплату пенсій військовослужбовцям, працівникам органів Міністерства внутрішніх справ України, інвалідам з дитинства. Фонд Чорнобиля перераховує частину своїх доходів задля забезпечення пенсійних виплат громадянам, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи. Перерахування з місцевих бюджетів використовуються для фінансування виплат допомоги по догляду за дитиною.

Грошові кошти Пенсійного фонду України використовуються на фінансування таких заходів:

- *виплата соціальних і трудових пенсій* - за віком, за інвалідністю, при втраті годувальника; за вислугу років та ін.;

- *виплата допомоги по догляду за дитиною та щомісячна допомога на кожну дитину при досягненні нею віку, встановленого чинним законодавством;*

- *підвищення пенсій у зв'язку зі змінами індексу споживчих цін і зростанням заробітної плати;*

- *реалізація державних, регіональних й обласних програм соціальної підтримки пенсіонерів, інвалідів, дітей та інших категорій населення;*

- *забезпечення поточної діяльності й утримання органів управління фондом;*

- *організація та проведення масово-роз'яснювальної роботи.*

За наявності профіциту бюджету Пенсійного фонду, сума коштів, що перевищує видатки, може використовуватися на погашення зобов'язань фонду, що мали місце в минулому; фінансування інвестиційної діяльності фонду; збільшення розміру пенсійних виплат і допомоги; на придбання державних пакетів акцій.

У випадку дефіциту бюджету Пенсійного фонду, його фінансування здійснюється за рахунок впровадження нових форм надходжень, використання кредитів, здійснення ефективного управління заборгованості фонду юридичних та фізичних осіб. Особливо важливим є впорядкування видатків за рахунок скорочення витрат на обслуговування операцій, зменшення необґрунтованих пільг пенсіонерам, оптимізація надбавок.

Управління фондом здійснює спеціальний орган - Пенсійний фонд України.

4. Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності та витрат, зумовлених народженням і похованням, порядок створення і використання.

Закон України «Про обов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності і витратами, зумовленими народженням і похованням» №2240-11 від 18.01.2001р., передбачає матеріальне забезпечення громадян у зв'язку з втратою заробітної плати (доходу) в результаті тимчасової втрати працездатності (включаючи догляд за хворою дитиною, дитиною-інвалідом, хворим членом сім'ї), вагітності і пологів, догляду за малолітньою дитиною, часткову компенсацію витрат, пов'язаних з народженням дитини, смертю застрахованої особи чи членів її сім'ї, а також наданням соціальних послуг за рахунок бюджету Фонду соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, який формується за рахунок страхових внесків страхувальників-роботодавців і застрахованих осіб, а також за рахунок інших джерел, передбачених законом.

Збір на обов'язкове соціальне страхування сплачується одночасно з одержанням коштів в установах банків на оплату праці.

Суми збору зараховуються на собівартість продукції (послуг) і включаються до складу валових витрат.

Щокварталу платник збору звітує за формою №4 «Розрахункова відомість про кошти соціального страхування» перед Фондом. У звіті вказуються суми страхових внесків, нарахованих і сплачених, а також суми, витрачені на виплату допомоги і здійснення інших заходів, що фінансуються за рахунок фонду.

Контроль за правильністю нарахування, витратою і своєчасною сплатою страхових внесків у Фонд здійснюють профспілкові органи, органи Фонду.

Перевірці підлягають бухгалтерські документи щодо повноти нарахування страхових внесків на оплату праці, інші документи про виплати, правильність формування звітності.

Перевірці підлягають документи за поточний і попередній періоди.

Розмір страхових внесків на обов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності й витратами, зумовленими народженням і похованням, щорічно за поданням Кабміну України встановлюється Верховною Радою для роботодавця і застрахованих осіб.

Платниками збору є застраховані особи – фізичні особи, що працюють на умовах трудового договору, а також члени творчих спілок і творчі працівники, що не є членами творчих спілок.

Об'єктом оподаткування для фізичних осіб є сукупний оподатковуваний дохід, обчислений відповідно до Законодавства України.

Збір на обов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності виплачується застрахованим особам залежно від загального виробничого стажу в таких розмірах:

- 60% середньої заробітної плати (доходу) – застрахованим особам, що мають страховий стаж до п'яти років;
- 80% середньої заробітної плати (доходу) – застрахованим особам, що мають страховий стаж від п'яти до восьми років;

- 100% середньої заробітної плати (доходу) – застрахованим особам, що мають страховий стаж більше ніж вісім років, а також особам, віднесеним до I – IV категорії осіб, що постраждали в результаті Чорнобильської катастрофи, ветеранам війни.

Збір на обов'язкове страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності використовується на виплату:

- допомоги у зв'язку з вагітністю й пологами;
- допомоги при народженні дитини;
- допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку;
- допомоги на поховання;
- на фінансування оздоровчих заходів, у тому числі санітарно-курортне лікування.

Тривалість загального виробничого стажу встановлюється відповідно до записів у трудовій книжці.

Розрахунковим періодом, за який обчислюється середня заробітна плата (доход) при розрахунку страхових виплат і оплаті перших п'яти днів тимчасової непрацездатності за рахунок коштів роботодавця, є період роботи за останнім місцем роботи перед настанням страхового випадку, протягом якого застрахована особа працювала і сплачувала страхові внески.

Одним з важливих питань перевірки є перевірка повноти і своєчасності перерахувань збору на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності. Страхувальник-роботодавець несе відповідальність за ухилення від реєстрації як платника страхових внесків, що сплачуються застрахованими особами через рахунки роботодавців, а також за порушення порядку використання страхових коштів.

У випадку несвоечасної сплати страхових внесків страхувальником, у тому числі через ухилення від реєстрації як платника страхових внесків чи неповної їх сплати, страхувальник сплачує суму донарахованих страхових внесків (недоїмки), штраф і пеню.

За порушення терміну реєстрації страхувальника як платника страхових внесків і несвоечасну сплату накладається штраф у розмірі 50% суми внесків, що підлягають сплаті. За неповну сплату страхових внесків накладається штраф у розмірі прихованої суми заробітної плати, а при повторному порушенні – у трикратному розмірі зазначеної суми.

За порушення порядку витрати страхових коштів накладається штраф у розмірі 50% страхової суми, що підлягає сплаті.

Пеня нараховується виходячи з 120% дисконтної ставки НБУ, що діяла на момент сплати нарахованої на повну суму недоїмки (без урахування штрафу) за весь її термін.

5. Особливості на рахування та сплати допомоги з тимчасової непрацездатності та інших виплат

Допомога по тимчасовій непрацездатності виплачується застрахованим особам залежно від страхового стажу в таких розмірах:

— 60 % середньої заробітної плати (доходу) — застрахованим особам, які мають страховий стаж до 5 років;

— 80 % середньої заробітної плати (доходу) — застрахованим особам, які мають страховий стаж від 5 до 8 років;

— 100 % середньої заробітної плати (доходу) — застрахованим особам, які мають страховий стаж понад 8 років;

— 100 % середньої заробітної плати (доходу) — застрахованим особам, віднесеним до категорій 1—4 осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи; одному з батьків або особі, що їх замінює та доглядає хвору дитину віком до 14 років, яка потерпіла від Чорнобильської катастрофи; ветеранам війни та особам, на яких поширюється чинність Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту"; особам, віднесеним до жертв нацистських переслідувань відповідно до Закону України "Про жертви нацистських переслідувань"; донорам, які мають право на пільги, передбачені ст. 10 Закону України "Про донорство крові та її компонентів".

Сума допомоги по тимчасовій непрацездатності (включаючи догляд за хворою дитиною або хворим членом сім'ї) у розрахунку на місяць не повинна перевищувати розміру максимальної величини (граничної суми) місячної заробітної плати (доходу), з якої сплачувались страхові внески на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням (Закон України "Про Державний бюджет на 2008 рік" від 28.12.2007).

Обчислення страхового стажу

Страховий стаж — це період (сума періодів), протягом якого особа підлягає загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням, і сплачує або за неї сплачуються страхові внески до Фонду соціального страхування з тимчасової втрати праце* здатності в порядку, встановленому законодавством. До страхового стажу зараховуються періоди тимчасової втрати працездатності, перебування у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами та час перебування застрахованої особи у відпустці для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, а також періоди одержання виплат за окремими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування, крім пенсій усіх видів.

Надання і тривалість виплати допомоги по вагітності та пологах

Допомога по вагітності та пологах надається застрахованій особі у формі матеріального забезпечення, яке компенсує втрату заробітної плати (доходу) за період відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами. Вона виплачується за весь період відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами, тривалість якої становить 70 календарних днів до пологів і 56 (у разі ускладнених пологів або народження двох чи більше дітей — 70) календарних днів після пологів. Жінкам, віднесеним до категорій 1—4 осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, допомога по вагітності та пологах виплачується за 180 календарних днів зазначеної відпустки (90 — до пологів та 90 — після пологів). Розмір зазначеної допомоги обчислюється сумарно та надається застрахованій особі в повному обсязі незалежно від кількості днів відпустки, фактично використаних до пологів.

Допомога по вагітності та пологах виплачується застрахованій особі, яка всиновила дитину протягом двох місяців з дня її народження, зазначеного у свідоцтві про народження, за період із дня всиновлення і до закінчення 56 календарних днів (70 — у разі одночасного всиновлення двох і більше дітей, 90 — для жінок, віднесених до категорій 1—4 осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи).

У разі надання застрахованій особі відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами в період її тимчасової непрацездатності листок непрацездатності по тимчасовій непрацездатності закривається і з дня настання цієї відпустки видається інший листок непрацездатності. Кожен із зазначених листків оплачується за відповідними нормами Закону.

У випадку надання застрахованій особі відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами в період простою підприємства, установи, організації не з вини застрахованої особи, щорічної (основної чи додаткової) відпустки, відпустки без збереження заробітної плати, додаткової відпустки у зв'язку з навчанням, творчої відпустки допомога по вагітності та пологах надається з дня виникнення права на відпустку у зв'язку з вагітністю та пологами.

За період відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами, що збігається з відпусткою для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, допомога по вагітності та пологах виплачується незалежно від допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку.

Допомога по вагітності та пологах надається застрахованій особі в розмірі 100 % середньої заробітної плати (доходу) і не залежить від страхового стажу. Сума допомоги по вагітності та пологах у розрахунку на місяць не повинна перевищувати розміру максимальної величини (граничної суми) місячної заробітної плати (доходу), з якої сплачувались страхові внески на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням (Закон України "Про Державний бюджет на 2008 рік" від 28.12.2007).

Допомога при народженні дитини

У 2013 році допомога при народженні дитини надається у розмірі 29160 грн — на першу дитину, 58320 — на другу, 116640 грн — на третю і наступну дитину. Виплата допомоги здійснюється одноразово при народженні дитини в сумі 9270 — одноразово. Решта суми на першу дитину виплачується протягом наступних 24 місяців, на другу дитину — 48 місяців, на третю і наступну дитину — 72 місяців рівними частинами у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Допомога при народженні дитини надається у сумі, кратній 30 розмірам прожиткового мінімуму, - на першу дитину; кратній 60 розмірам прожиткового мінімуму, - на другу дитину; кратній 120 розмірам прожиткового мінімуму, - на третю і кожен наступну дитину. Виплата допомоги здійснюється одноразово у десятикратному розмірі прожиткового мінімуму при народженні дитини, решта суми допомоги на першу дитину виплачується протягом наступних 24 місяців, на другу дитину - 48 місяців, на третю і кожен наступну дитину - 72 місяців рівними частинами у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Особам, які працюють на умовах трудового договору (контракту) на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності та господарювання або у фізичних осіб, допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку призначається на підставі витягу з наказу (розпорядження) роботодавця про надання особі, яка фактично здійснює догляд за дитиною, відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку (Закон України "Про державну допомогу сім'ям з дітьми").

Допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку

Допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку надається у розмірі, що дорівнює різниці між прожитковим мінімумом, встановленим для працездатних осіб, та середньомісячним сукупним доходом сім'ї у розрахунку на одну особу за попередні 6 місяців, але не менше 130 гривень (Закон України "Про державну допомогу сім'ям з дітьми").

Допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку надається у розмірі, що дорівнює різниці між: з 1 січня 2008 р. — 50 %, з 1 січня 2009 р. — 75, з 1 січня 2010 р. — 100 % прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб, та середньомісячним сукупним доходом сім'ї у розрахунку на одну особу за попередні 6 місяців (Закон України "Про державну допомогу сім'ям з дітьми").

Допомога на поховання

Допомога на поховання надається у разі смерті застрахованої особи, а також членів сім'ї, які перебували на її утриманні:

— дружини (чоловіка);

— дітей, братів, сестер та онуків, які не досягли 18 років або старших цього віку, якщо вони стали інвалідами до 18 років (братів, сестер та онуків — за умови, що вони не мають працездатних батьків), а студентів та учнів середніх професійно-технічних та вищих навчальних закладів з денною формою навчання — до 23 років;

— батька, матері;

— діда та баби за прямою лінією спорідненості.

Не вважаються такими, що перебували на утриманні застрахованої особи, члени сім'ї, які мали самостійні джерела засобів до існування (одержували заробітну плату, пенсію тощо).

Допомога надається застрахованій особі, члену її сім'ї або іншим юридичним чи фізичним особам, які здійснили поховання.

Допомога на поховання застрахованої особи або особи, яка перебувала на її утриманні, надається в розмірі, що встановлюється правлінням Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, але не менше розміру прожиткового мінімуму, встановленого законодавством.

6. Фонд загальнообов'язкового державного страхування на випадок безробіття, порядок створення та використання

Законодавство про страхування на випадок безробіття складається з Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, законів України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття", "Про зайнятість населення" та інших нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері страхування на випадок безробіття, а також міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Страхуванню на випадок безробіття підлягають особи, які працюють на умовах трудового договору (контракту), включаючи тих, що проходять альтернативну (невійськову) службу, а також тих, які працюють неповний робочий день або неповний робочий тиждень, та на інших підставах, передбачених законодавством про працю.

Особа набуває статусу застрахованої особи з дня укладання трудового договору, з якого починається сплата страхових внесків. Сплата страхових внесків припиняється з дня розірвання трудового договору.

Роботодавець набуває статусу платника страхових внесків до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття з дня реєстрації.

Страхуванню на випадок безробіття не підлягають:

— працюючі пенсіонери та особи, які відповідно до законодавства України мають право на пенсію;

— іноземці та особи без громадянства, які тимчасово працюють за наймом в Україні, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Право на матеріальне забезпечення на випадок безробіття (далі — забезпечення) та соціальні послуги мають застраховані особи, а також незастраховані особи — військовослужбовці Збройних Сил України, Державної прикордонної служби України, внутрішніх військ, військ цивільної оборони, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, Служби безпеки України, органів внутрішніх справ України, звільнені з військової служби у зв'язку зі скороченням чисельності або штату без права на пенсію (далі — військовослужбовці), та особи, які вперше шукають роботу, інші незастраховані особи у разі їх реєстрації в установленому порядку як безробітних.

Громадяни України, які працюють за межами України та не застраховані в системі соціального страхування на випадок безробіття країни, в якій вони перебувають, мають право на забезпечення за умови сплати страховику страхових внесків, якщо інше не передбачено міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Особи, які забезпечують себе роботою самостійно (члени творчих спілок, творчі працівники, які не є членами творчих спілок), фізичні особи — суб'єкти підприємницької діяльності, особи, що виконують роботи (послуги) згідно з цивільно-правовими угодами, мають право на забезпечення за Законом України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття" за умови сплати страховику страхових внесків.

Види забезпечення та соціальні послуги

Видами забезпечення є:

— допомога по безробіттю, у тому числі одноразова її виплата для організації безробітним підприємницької діяльності;

— допомога по частковому безробіттю;

— матеріальна допомога у період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації безробітного;

— допомога на поховання у разі смерті безробітного або особи, яка перебувала на його утриманні.

Види соціальних послуг такі:

— професійна підготовка або перепідготовка, підвищення кваліфікації;

— профорієнтація;

— пошук підходящої роботи та сприяння у працевлаштуванні, у тому числі шляхом надання роботодавцю дотації для працевлаштування безробітних, у тому числі молоді на перше робоче місце, та фінансування оплачуваних громадських робіт для безробітних у порядку (розмірах), встановленому спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики;

— інформаційні та консультаційні послуги, пов'язані з працевлаштуванням.

У разі необхідності для проходження професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації особа:

— направляється до закладів охорони здоров'я для проходження попереднього медичного та наркологічного огляду відповідно до чинного законодавства;

— забезпечується місцем проживання на період проходження професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації; також їй компенсуються витрати на проїзд до місця проходження навчання та у зворотному напрямку.

озміри страхових внесків визначаються виходячи з того, що вони повинні забезпечувати:

- 1) виплату застрахованим особам забезпечення та надання соціальних послуг;
- 2) створення резерву коштів Фонду;
- 3) покриття витрат Фонду у зв'язку з:

— відшкодуванням Пенсійному фонду України витрат, пов'язаних з достроковим виходом на пенсію осіб, зазначених у ч. 2 ст. 20 Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття";

— фінансуванням витрат на утримання та забезпечення діяльності виконавчої дирекції Фонду та її робочих органів, управління Фондом, розвиток його матеріальної та інформаційної бази.

Розмір страхових внесків щорічно за поданням Кабінету Міністрів України встановлюється Верховною Радою України відповідно для роботодавців та застрахованих осіб одночасно із затвердженням Державного бюджету України на поточний рік.

Роботодавці та застраховані особи сплачують страхові внески один раз на місяць у день одержання роботодавцями в установах банків коштів на оплату праці. Страхові внески, сплачені в іноземній валюті, підлягають перерахуванню на рахунок Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття у валюті України за офіційним курсом Національного банку України на день сплати страхових внесків.

У разі нестачі в роботодавців коштів на виплату заробітної плати та сплату страхових внесків у повному обсязі нарахування їх на заробітну плату і перерахування страхових внесків до Фонду провадиться у пропорційних сумах. У випадку незабезпечення банківськими установами перерахування страхових внесків до Фонду одночасно з видачею коштів на виплату заробітної плати ці банківські установи сплачують за рахунок власних коштів до Фонду суму несплачених страхових внесків.

Якщо роботодавці несвоєчасно чи не в повному обсязі сплачують страхові внески, до них застосовуються санкції, передбачені законодавством.

У разі ліквідації або реорганізації роботодавець зобов'язаний провести повний розрахунок щодо сплати страхових внесків до Фонду на день ліквідації або реорганізації та звернутися за місцем його реєстрації як платника страхових внесків для зняття з обліку.

Від сплати страхових внесків звільняються:

— застраховані особи на період відпустки по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку та відпустки по догляду за дитиною до досягнення нею шестирічного віку за медичним висновком;

— застраховані особи в частині отриманої допомоги по частковому безробіттю.

Розміри страхових внесків установлюються на календарний рік для:

— роботодавця — у відсотках до сум фактичних витрат на оплату праці найманих працівників, що включають витрати на виплату основної та додаткової заробітної плати, інших заохочувальних і компенсаційних виплат, у тому числі в натуральній формі, що визначаються згідно з нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до Закону України "Про оплату праці", які підлягають обкладанню податком з доходів фізичних осіб;

— найманих працівників — у відсотках до сум оплати праці, які включають основну і додаткову заробітну плату, а також інші заохочувальні та компенсаційні виплати (у тому числі в натуральній формі), які підлягають обкладанню податком з доходів фізичних осіб;

— інших осіб — у відсотках до сум оподаткованого доходу (прибутку).

Страхові внески нараховуються на фактичні виплати (доходи), що не перевищують максимальної величини фактичних витрат страхувальника на оплату праці найманих працівників і доходу фізичних осіб, з якої справляються внески до Фонду, визначеної Кабінетом Міністрів України.

Роботодавці — суб'єкти підприємницької діяльності відносять страхові внески на валові витрати, суми страхових внесків виключаються з доходів працівників, що підлягають обкладанню податком з доходів фізичних осіб. Роботодавці, діяльність яких фінансується за рахунок державного та (або) місцевих бюджетів, сплачують страхові внески з коштів, передбачених на такі цілі.

Матеріальне забезпечення на випадок безробіття

Страховий стаж обчислюється як сума періодів, протягом яких особа підлягала страхуванню на випадок безробіття та сплачувала страхові внески особисто або через рахунки роботодавця та роботодавцем.

Період, протягом якого застрахована особа була згідно із законодавством звільнена від сплати страхових внесків або отримувала виплати за окремими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування, крім пенсій усіх видів, включається до страхового стажу. До такого стажу прирівнюється трудовий стаж, набутий працівником за час роботи на умовах трудового договору (контракту) до набрання чинності Законом України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття".

Застраховані особи, визнані в установленому порядку безробітними, які протягом 12 місяців, що передували початку безробіття, працювали на умовах повного або неповного робочого дня (тижня) не менше 26 календарних тижнів та сплачували страхові внески, мають право на допомогу по безробіттю залежно від страхового стажу.

Право на допомогу по безробіттю зберігається у разі настання перерви страхового стажу з поважних причин, якщо особа протягом місяця після закінчення

цієї перерви зареєструвалась в установленому порядку в державній службі зайнятості як безробітна. Поважними причинами є:

- навчання у професійно-технічних та вищих навчальних закладах, клінічній ординатурі, аспірантурі, докторантурі з денною формою навчання;
- строкова військова служба;
- здійснення догляду непрацюючою працездатною особою за інвалідом I групи або дитиною-інвалідом віком до 16 років, а також за пенсіонером, який за експертним медичним висновком потребує постійного стороннього догляду;
- інші поважні причини, передбачені законодавством України.

Особи, визнані в установленому порядку безробітними, які протягом 12 місяців, що передували початку безробіття, працювали менше 26 календарних тижнів, а також особи, які бажають відновити трудову діяльність після тривалої (більше 6 місяців) перерви, та застраховані особи, звільнені з останнього місця роботи з підстав, передбачених ст. 37, п. 3, 4, 7, 8 ст. 40, ст. 41 і 45 Кодексу законів про працю України, мають право на допомогу по безробіттю без урахування страхового стажу.

Допомога по безробіттю виплачується з 8-го дня після реєстрації застрахованої особи в установленому порядку в державній службі зайнятості. Загальна тривалість виплати допомоги по безробіттю не може перевищувати 360 календарних днів протягом двох років. Для осіб перед пенсійного віку (за 2 роки до настання права на пенсію) тривалість виплати допомоги по безробіттю не може перевищувати 720 календарних днів.

У разі чергового визнання в установленому порядку застрахованої особи безробітною у межах двох років, протягом яких виплачується допомога по безробіттю, тривалість її виплати враховується сумарно. У випадку зміни застрахованою особою місця постійного проживання виплата допомоги по безробіттю продовжується після реєстрації її в установленому порядку як безробітного за новим місцем проживання.

Допомога по безробіттю може виплачуватися одноразово для організації підприємницької діяльності безробітними, які не можуть бути працевлаштовані у зв'язку з відсутністю на ринку праці підходящої роботи. Ця допомога виплачується особам, яким виповнилося 18 років, за їх бажанням.

Застрахованим особам розмір допомоги по безробіттю визначається у відсотках до їх середньої заробітної плати (доходу), визначеної відповідно до порядку обчислення середньої заробітної плати (доходу) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, затвердженим Кабінетом Міністрів України залежно від страхового стажу:

- до 2 років — 50 %;
- від 2 до 6 років — 55;

— від 6 до 10 років — 60;

— понад 10 років — 70 %.

Допомога по безробіттю виплачується відповідно до тривалості безробіття у відсотках до визначеного розміру:

— перші 90 календарних днів — 100;

— протягом наступних 90 календарних днів — 80;

— у подальшому — 70 %.

Виплата допомоги по безробіттю особам, які звільнилися з останнього місця роботи за власним бажанням без поважних причин, починається з 91-го календарного дня.

У середньомісячну заробітну плату (дохід) для обчислення допомоги по безробіттю враховуються всі види виплат, на які нараховувалися страхові внески. Допомога по безробіттю не може бути вищою за середню заробітну плату, що склалася в галузях національної економіки відповідної сфери за минулий місяць, і нижчою за прожитковий мінімум, встановлений законом. Одноразова виплата допомоги по безробіттю для організації безробітним підприємницької діяльності здійснюється у розмірі допомоги по безробіттю, у розрахунку на рік.

7. Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві і професійних захворювань, порядок створення та використання

Правова основа, економічний механізм і організаційна структура загальнообов'язкового державного соціального страхування громадян від нещасного випадку на виробництві і професійних захворювань, що призвели до втрати працездатності чи загибелі застрахованих на виробництві, визначені Законом України відповідно до Конституції України й Основами законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Страхування від нещасного випадку є самостійним видом загальнообов'язкового державного соціального страхування, за допомогою якого здійснюється соціальний захист, охорона життя і здоров'я громадян у процесі їхньої трудової діяльності.

Чинність законодавства поширюється на осіб, що працюють на умовах трудового договору (контракту) на підприємствах, установах, організаціях, незалежно від їх форм власності й господарювання, у фізичних осіб, на осіб, що забезпечують себе роботою самостійно, і громадян – суб'єктів підприємницької діяльності.

Суб'єктами страхування від нещасного випадку є застраховані громадяни. Застрахованою є фізична особа (працівник), на користь якої здійснюється страхування.

Страхувальниками є роботодавці, в окремих випадках – застраховані особи, страховик Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві і професійних захворювань України.

Роботодавцем відповідно до чинного Закону вважається:

- власник підприємства чи уповноважений ним орган і фізична особа, що використовує найману працю;
- власник розташованого в Україні іноземного підприємства, установи, організації (у тому числі міжнародний), філії чи представництва, що використовують найману працю, якщо інше не передбачено міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Обов'язковому страхуванню від нещасного випадку підлягають:

- особи, що працюють на умовах трудового договору (контракту);
- учні і студенти навчальних закладів, клінічні ординатори, аспіранти, докторанти, залучені до яких-небудь робіт під час, перед чи після занять; під час занять, якщо вони здобувають професійні навички; у період проходження виробничої практики (стажування), виконання робіт на підприємствах;
- особи, що утримуються у виправних, лікувально-трудовах, виховально-трудовах закладах і залучаються до трудової діяльності на виробництві цих установ чи на інших підприємствах за спеціальними договорами. Добровільно, за письмовою заявою, від нещасного випадку у Фонді соціального страхування від нещасних випадків можуть страхуватися:

✓ священнослужителі, церковнослужителі й особи, що працюють у релігійних організаціях на виборних посадах;

✓ особи, що забезпечують себе роботою самостійно;

✓ громадяни – суб'єкти підприємницької діяльності.

Термін страхування починається з дня, що настає за днем прийняття заяви, за умови сплати страхового внеску.

Фонд соціального страхування від нещасних випадків здійснює збір і акумулювання страхових внесків, має автономну, незалежну від будь-якої іншої, систему фінансування.

Фінансування Фонду соціального страхування від нещасних випадків здійснюється за рахунок:

- * внесків роботодавців: для підприємств – з віднесенням на валові витрати виробництва, для бюджетних установ і організацій – з асигнувань, виділених на їх утримання і забезпечення;
- * капіталізованих платежів, що надійшли у випадках ліквідації страхувальників;
- * прибутку, отриманого від тимчасово вільних коштів фонду на депозитних рахунках;
- * з коштів, отриманих від стягнення відповідно до законодавства штрафів і пені з підприємств, а також штрафів із працівників, винних у порушенні вимог нормативних актів з охорони праці;
- * добровільних внесків та інших надходжень, одержання яких не суперечить законодавству.

Працівники не несуть ніяких витрат на страхування від нещасного випадку.

Кошти на здійснення страхування від нещасного випадку не включаються до складу Державного бюджету України, використовуються винятково за їх прямим призначенням і зараховуються на єдиний централізований рахунок Фонду соціального страхування від нещасних випадків в установах банків, визначених Кабінетом Міністрів України для обслуговування коштів Державного бюджету України або спеціалізованого банку, що обслуговує фонди соціального страхування.

Страхові тарифи, диференційовані за групами галузей економіки (видами робіт) залежно від класу професійного ризику виробництва, встановлюються законом.

Розміри страхових внесків страхувальників обчислюються:

- для роботодавців – у відсотках до сум фактичних витрат не оплати праці найманих працівників, що включають витрати на виплату основної і додаткової заробітної плати, на інші заохочувальні й компенсаційні виплати, у тому числі в натуральній формі, обумовлені відповідно до Закону України «Про оплату праці», що підлягають оподаткуванню з громадян;
- для добровільно застрахованих осіб – у відсотках до мінімальної заробітної плати.

Розмір страхового внеску залежить від класу професійного ризику виробництва, до якого віднесене підприємство, знижки до нього (за низькі рівні травматизму, професійного захворювання й належний стан охорони праці) чи надбавки (за високі рівні травматизму, професійної захворюваності і неналежний стан охорони праці).

Розмір зазначеної знижки чи надбавки не може перевищувати 50% страхового тарифу, встановленого для відповідної галузі економіки (виконаних робіт).

Розрахунок розміру страхового внеску для кожного підприємства здійснюється Фондом соціального страхування від нещасних випадків відповідно до порядку визначення страхових тарифів для підприємств, установ і організацій на

загальнообов'язкове соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві і професійного захворювання, який затверджується Кабінетом Міністрів України.

Суми надбавок до страхових тарифів і штрафів сплачується страхувальником із суми прибутку, а за відсутності прибутку зараховуються на валові витрати виробництва; для бюджетних установ і організацій – з коштів на утримання страхувальника.

Питання для самоконтролю

1. Основні положення Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування»
2. Призначення державних цільових фондів
3. Порядок створення Пенсійного фонду та використання коштів
4. Порядок нарахування збору до фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.
5. Порядок нарахування збору до фонду загальнообов'язкового соціального страхування з тимчасової витрати працездатності та витрат, зумовлених народженням і похованням.
6. Назвіть особливості нарахування та сплати допомоги з тимчасової втрати працездатності.
7. Порядок збору до фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві в професійних захворювань.